

Rapport

Folksams Tjänstebilsindex 2008

Kartläggning av privat och offentlig sektors inköp av tjänste- och företagsbilar 2007:

Om säkerheten och bränsleförbrukningen i de svenska bilparkerna inom näringslivet och offentlig sektor

Bakgrund

De bilval som görs idag kommer ha effekt på den svenska bilparken i 15–20 år framöver. I Sverige används en bil 17 år i genomsnitt innan den skrotas. Därför är det av stor vikt att de nya bilar som köps har både säkerhet av högsta klass och låg bränsleförbrukning. Genom att göra medvetna bilval kan vi både som individer och stora organisationer göra en insats som får god effekt på både trafiksäkerheten och miljön under många år.

Hälften av nybilsinköpen görs av icke privata köpare såsom företag, landsting, kommuner och statliga verk. Det ger dessa ett särskilt ansvar för de bilinköp som görs, men också en stor möjlighet till påverkan av framtidens trafikmiljö. Det gäller såväl trafiksäkerhet som utsläpp av växthusgaser. Genom att upprätta policier för upphandling av nya bilar kan man styra båda dessa faktorer. Flera företag och uppköpare i offentlig sektor har redan fungerande upphandlingspolicies, men det krävs att de ständigt ses över för att alltid göra bästa möjliga bilval.

Syftet med denna studie är att spegla företagens, landstingens, kommunernas och de statliga verkens bilköp för att se vilken säkerhets- och miljöstandard bilarna har. Det speglar också potentialen till förbättring. Vi hoppas också att studien ska leda till att fler blir uppmärksamma på vilken förbättrad trafikmiljö, både i fråga om trafiksäkerhet och om miljö, man som bilköpare kan bidra till genom att ställa stora krav på de bilar man köper in.

Material och metod

Studien omfattar de nybilregistreringar som gjordes år 2007. Totalt köptes 148 733 bilar av icke-privata köpare. Av dessa köptes ett stort antal bilar (drygt 67 000) av företag knutna till bilhandel och uthyrning. Dessa omfattas inte i studien. Totalt studerades 80 891 inköpta bilar som klassats vad gäller säkerhetsstandard och klimatpåverkan. De registrerade ägarna har identifierats via sina organisationsnummer.

Bilarnas modell, med tillhörande säkerhetsstandard och bränsleförbrukning, har identifierats med hjälp av data från Autograph bilfakta, Bil Sweden (Branschdata), Bilregistret samt SCB:s Företagsregister. Säkerhetsstandarden har klassats med hjälp av krocktestresultat från Euro NCAP, Folksam/Vägverket och IIWPG, samt resultat från Folksams rapport "Hur säker är bilen? 2005" som baseras på verkliga olyckor.

Rapport

I studien finns också en jämförelse mellan de inköp som gjordes 2007 och 2005. För båda inköpsåren har kraven för 2007 års inköp använts vid bedömningen. Jämförelsen speglar den förbättring eller eventuell försämring av standarden på de bilar som köptes in under dessa år.

Det finns cirka 800 000 företag inregistrerade i Sverige. För att få ett hanterligt antal att redovisa har vi i studien begränsat oss till att endast redovisa de 25 företag i varje län som köpt in flest bilar. Självfallet är det lika viktigt för mindre företag att bilinköp görs efter principen "Säkert och hållbart". Dock blir det statistiska underlaget för litet att redovisas för dessa.

Företag anknutna till bilförsäljning och biltillverkning av ett visst märke har inte tagits med i analysen. Inte heller sådana företag eller statliga verk som vi bedömt har särskilda behov av en viss typ av bilar, till exempel Rikspolisstyrelsen. Vi redovisar inte heller de bilar som inregistrerats på ett leasingföretag utan angivande av vilket företag som brukar bilen.

För ett antal bilar (ca 5 procent) har på grund av otillräcklig information i databaserna inte säkerhetsnivå och/eller bränsleförbrukning gått att identifiera. Dessa bilar har exkluderats i redovisningen.

För att studera säkerhetsstandard och klimatpåverkan sattes olika krav upp enligt nedan. Dessa harmonierar med de krav som Folksam ställer i "Säkert och hållbart" som uppdateras varje år. I denna undersökning har kraven för 2007 använts.

Säkerhetskrav

1. Krocksäkerhet
 - Visa sig vara minst 30% bättre än medelbilen i Folksams undersökning "Hur säker är bilen? 2005" (gäller för samtliga storleksklasser).
 - Är den inte bedömd i "Hur säker är bilen?" måste den uppvisat resultat på minst 5 stjärnor i Euro NCAPs krocktester (gäller samtliga storleksklasser).
2. Säkerhetsutrustning
 - Bilen måste ha ett dokumenterat effektivt whiplashskydd, vilket kan uppvisas antingen genom:
 - Minst medelbra i Folksam/Vägverkets krocktester (gult eller grönt)
 - Alternativt minst "Acceptable" i IIWPGs krocktester (om den ej testats i Folksam/Vägverkets krocktester)
 - *Om bilmodellen ej omfattats av ovanstående tester så måste förarstolen vara utrustad med ett speciellt skydd mot whiplashskador*
 - Bilen måste vara utrustad med ett antisladdsystem (ofta benämnt ESP/ESC).
 - Bilen måste vara utrustad med ett bältespåminnersystem som uppfyller krav motsvarande Euro NCAP.

Det finns en rad oberoende konsumenttester att tillgå vid köp av ny bil. Den största är EuroNCAP som kontinuerligt krocktestar nya bilmodeller och publicerar resultaten. I Sverige deltar Vägverket i testerna. Resultaten finns att läsa på "www.vv.se", "www.euroncap.com" eller "www.folksam.se". Dessutom publicerar Folksam kontinuerligt resultat från verkliga olyckor. Testerna publiceras vartannat år och finns på www.folksam.se. Den senaste publicerades år 2005.

Rapport

Klimatpåverkan (bränsleförbrukning)

- Ett högsta bränsleförbrukningskrav finns för varje storleksklass. Dessa krav bygger på de bränsleförbrukningsmål som bilindustrin och EU enats om för genomsnittsbilen år 2008. Målet är 5,9 liter bensin per 100 kilometer. Folksams modell för "Låg förbrukning" bygger på en årlig reducering av tillåten bränsleförbrukning som 2008 utmynnar i samma förbrukningsmål som EU:s och bilindustrins överenskommelse.
- I denna undersökning, 2007, gäller följande krav för låg förbrukning:

Storleksklass	Bensin		Diesel	
	Förbrukning (l/100 km)	Koldioxid- utsläpp (g /km)	Förbrukning (l/100 km)	Koldioxid- utsläpp (g /km)
Småbilar	5,8	138	4,6	122
Mindre familjebilar	6,6	157	5,4	144
Familjebilar	7,4	176	6,0	160
Större familjebilar	8,3	198	6,7	178
Mindre minibussar	7,9	188	6,5	173
Större minibussar	9,0	214	7,4	197

- Dieslbilar godkänns men med strängare bränsleförbrukningskrav än bensinbilar. I varje storleksklass är högsta tillåtna förbrukning 20 procent lägre än för bensinbilar. Denna nivå ger lägre utsläpp av koldioxid än för motsvarande bensindrivna bil.

Resultat

Resultaten redovisas genom en procentsats som beskriver hur stor andel av ett företags eller offentlig instans bilar som klarar de uppsatta säkerhets- och miljökraven. I tabellerna framgår även de separata procentsatserna för säkerhet respektive miljö. I tabellen nedan listas även förändringen i procentenheter jämfört med 2005 års inköp.

Generellt kan stora skillnader i bilars säkerhet och miljöstandard påvisas för både företag, landsting, kommuner och statliga myndigheter, se Tabell 1. Sedan förra undersökningen 2005 kan vi se många intressanta förändringar. Det enskilt viktigaste resultatet i rankingen är att nya tjänstebilar blivit allt säkrare och miljövänligare. Speciellt har uppköpare för hela offentliga sektorn blivit mer medvetna om bilarnas säkerhetsstandard vid sina inköp, medan Landstingen har förbättrat sig när det gäller miljöpåverkan.

Tidigare undersökningar visade att företag köpte bilar med högre säkerhetsnivå än offentlig sektor, medan offentlig sektor i stället köpte bilar med en lägre miljöpåverkan än företag. Enligt årets kartläggning av 2007 års inköp framgår ett annat mönster. Statliga verk och myndigheter köpte de säkraste bilarna, tätt följda av Landstingen. Offentlig sektor valde de bästa från miljösynpunkt. Men totalt sett var det statliga verk och myndigheter som bäst beaktade både säkerhets- och miljökrav vid sina bilinköp tätt följda av landstingen. Sämst var företag och kommuner på att beakta både säkerhets- och miljökrav.

Rapport

Tabell 1. Andel som bilar uppfyller krav på säkerhet och miljöpåverkan.

Kategori	Andel miljöbilar		Andel med uppfyllda miljökrav		Skillnad miljökrav Procent- enheter	Andel med uppfyllda säkerhetskrav		Skillnad säkerhet Procent- enheter	Andel med uppfyllda krav på säkerhet och miljö		Skillnad båda kraven Procent- enheter
	2007 (%)	2005 (%)	2007 (%)	2005 (%)		2007 (%)	2005 (%)		2007 (%)	2005 (%)	
	Företag	20	8	42	18	24	68	67	1	34	14
Kommuner	46	27	63	46	16	64	51	14	44	23	21
Landsting	52	29	79	43	36	81	71	10	65	32	34
Verk/Myndigh	76	30	79	51	28	91	78	13	76	46	30
Total	23	10	44	21	24	69	66	3	36	16	20

Spännvidden var stor mellan både företag, kommuner, landsting och myndigheter. I vissa företag, kommuner och myndigheter hade alla inköpta bilar både hög säkerhet och låg förbrukning.

Av de kommuner som köpt in mer än 10 bilar under 2007 var Storuman den enda kommunen där samtliga inköpta bilar (12 st) uppfyllde kraven på både säkerhet och miljö. Även kommunerna Tanum, Upplands-Bro, Lilla Edet, Örnsköldsvik, Sollefteå och Skara gjorde bilinköp där mellan 89% och 94% av bilarna uppfyllde kraven. Ett stort antal kommuner (82 st) gjorde bilinköp där ingen bil uppfyllde kraven. I vissa av dessa har man uppfyllt endera miljö- eller säkerhetskrav.

Bland Landstingen köpte Uppsala störst andel bilar som klarade kraven, 95%, medan endast 6% av de inköpta bilarna i Jämtland klarade kraven.

Statliga verk och myndigheter har generellt legat bra till när det gäller säkerhet, så även för 2007 års inköp. När det gäller uppfyllnad av både säkerhets- och miljökrav klarade 98% av Vägverkets 196 inköpta bilar kraven, vilket är en mycket hög siffra med tanke på det stora antalet bilar, följda av Arbetsmiljöverket på 93% och Skatteverket på 92%. I andra ändan hamnade Fortifikationsverkets och Sjöfartsverkets av vars inköpta bilar drygt hälften klarade kraven.

Även hos företagen finns en mycket stor variation. Vissa gör mycket medvetna val när det gäller miljö, även för ett stort antal bilar. Hos Krav, Ingka Holding och Svenska Spel är nästan alla bilar miljöbilar. Och dessutom uppfyller i stort sätt samtliga också säkerhetskraven. Även hos Norrmejerier uppfyllde samtliga bilar kraven, men de köpte inga miljöbilar. Vissa företag med relativt många inköpta bilar hade en mycket låg andel bilar som uppfyllde kraven. Hos FS Equity klarade endast 2,7% av företagets 189 inköpta bilar kraven. Av Gefle Dagblads 107 inköpta bilar uppfyllde 7,5% kraven. Det fanns också en hel del företag där ingen bil klarade kraven, såsom Siljan Buss och Norra Skogsägarna.

Att allt fler inköpare lyckats välja bilar utifrån bägge parametrarna – hög säkerhet och låg förbrukning – tyder på att de allt oftare har en policy som vägleder och styr inköpen rätt. Men trots att de bilar som köps in blir allt säkrare och har mindre påverkan på klimatet finns fortfarande en stor potential till ytterligare förbättringar. I de studerade bilinköp som gjordes 2007 (80 891 st) uppfyllde drygt en tredjedel (36%) Folksam's krav på säkerhet och miljö. Totalt sett var det betydligt färre bilar som endast uppfyllde miljökraven (44%) jämfört med säkerhetskraven (69%).

Rapport

Skulle alla systematiskt köpa bilar av absolut högsta säkerhetsklass så skulle antalet döda och skadade biltrafikanter på lite längre sikt reduceras med ca 25 procent.

Om alla bilköpare valde den snålaste bensindrivna modellen inom samma storleksklass, med fortsatt höga säkerhetskrav, skulle utsläppen minska med omkring 20 procent, enligt Vägverket, Naturvårdsverket och Konsumentverket. Går man dessutom ned en storleksklass kan utsläppen minska med hela 30 procent.

Ytterligare information om bilars säkerhetsnivåer och förbrukningssiffror finns att läsa i Folksams foldrar "Säkert och hållbart" och "Hur säker är bilen?".

Jan Snaar
Miljöchef Folksam

Anders Kullgren
Chef för Folksams
Trafiksäkerhetsforskning